

LATVIAS AKADĒMISKA BIBLIOTĒKA
dib.
1524.g.

V 20126 C

LATVIJA
Lettische Zeitung
Nr. 22 (1747) 11. Juni 1977
Herausgeber: Lettische Volksgemeinschaft in der Bundesrepublik Deutschland e. V. (Lettisches Zentralkomitee). Verantwortlich für den Inhalt und den Anzeigenteil:
Ervin Grins,
Redaktion und Verlag:
Albert-Mahtetedt-Str. 53,
5120 Eutin.
Verlagsleiter: K. Klägers.
Druck: Hermann Sönksen, Plön.
Gerichtsstand: 2420 Eutin.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 22 (1747)
Sestdien, 1977. g. 11. j. nīj
Izdev js: Latviešu central!
komiteja V cija.
Atbild gais redaktors
Ervin Gr ns.
Apg ds un redakcija: Albert-
Mahlstedt-StT. 53. Postfach 107,
2420 Eutin, Bundesrepublik
Deutschland.
T lr.: (0 45 21) 19 00.
Redaktore Lielbrit nija.
A. Liepi a, 34 Klingsmead Road,
London SW2 SJD.
Tāl r.: 01-674-7996

Liktenīgās dienas

Tuvojas 14. jūnija datums, kas simbolizē latviešu tautas unurus hai-

E. E. Rozītis
reprezentēs

K. rliis Dravi s

Skolot'ju skolot'ja un zin' tnieka piemi ai

PROFESORS DR. PHIL. J. NIS ALBERTS JANSONS, RAKSTU KR. JUMS, SAK RTOJIS UN REDI JIS ARTURS PLAUDIS. (IZDEVIS) J. A. JANSONA PIEMI AS FONDS, MELBURNĀ 1977. G.

Nopelniem bag tas person bas m dz sumin t, vi m par godu vienas vai otras jubilejas gad jum public jot pašu rakstu kr jumu. Tam tad ar saviem p t jumiem piedal s godin m darbinieka draugi, pazi as un koll gas; sekojot trad cijai, tur iespiaz ar jubil ra portretu, dz ves aprakstu un darbu re istru.

Rakstu kr jumam, kas nupat n cis klaj Austr lij , lai godin tu nelai a prot. J a Alberta Jansona piemi u, k redzams, ar so darbu iepazīstoties, bijis sprauts daudz plaš ks nol ks — sniegt neviens vi a biogr fiju un p rskatu par vi a skolot ja un literat rzin tnieka darbu, bet ar m in t atkl t k du dzi ku, stipri detaliz tu ieskatu ši neikdieniš cilv ka person b.

Kr juma sast d t js Arturs Plaudis peln jis lielu uzslavu par visu materi lu sav kšanu un redi šanas darbu, neapšaub m ilgu un sarež tu. Vi š pats t m r spriez, ka san kušo datu esot v l par maz, lai izveidotos sti piln gs p rskats par J. A. Jansona dz vi, person bu un public tiem darbiem. Ta u, gr matu izlasot, g stam jau visai skaidru priekšstatu par so loti to iecien to skolot ju un reizu liter t ras v stures speci listu akad misk lmeni: turkl t daudz i raksti daž dos aspektos iev rojami izgaismo 20. un 30. gadu Latvijas kult ras dz ves ai navu. Datu ir pat tik daudz, ka ar tiem pietieki, lai par J. A. Jansona dz vi var t uzrakst t plaš ku rom nu.

Kr juma rakstu autori ir nedaudzi J. A. Jansona koll gas Latvijas universit t vai vi a skolot ja gadu darba biedri, bet visliel kais vairums, labi saprotams, ir vi a audz k i k d s skol s. It ipaši bijušie Rgas skolot ju instit t skolnieki. To skaitis bijis liels, jo, J. a. Jansons tur darbojās daudz gadu. Viss vi u vairums ar pateicu un goddev bu kav jusies pie sava skolot ja m c šanas metod m un Vi a person bas liel s ietekmes; ne viens vien apliecina, ka tieši J. A. Jansons vi u ievadz jis dzi k un st literat ras izpratn.

K zin ms, pašreiz Latvij dzeju u kr jumi n k klaj liel os metienos — t tad tiem ir pirc ji. T k daudzje J. A. Jansona skolnieki un skolnieces v l k pasi k uva par pamatskolu p aigadogiem, tad varam dom t, ka ar vi iem tie k ds nopelns. Cie u m m lest bu pret rakstniec bu, pasi pret dzeju, sav laik mantotu nu ietekm g skolot ja instit t, vi i var b t p rd st jusi t l k savos skolniekos k ds tan s Latvijas novados, kur izn cis str d t.

Raksti tini piemi as kr jum ir visai daž di: dažs tikai izb ljušu atminu ss skic jums, dažs plaš ka atceru izziim jums, bet dažā autora darbs ir vesels nopapa ots sacer jums. P d jo starp , kur uzejams jau stipri profil ts J. A. Jansona person bas portret jums, vi a zin tnisks uzskatu interpret cija un p t šanas meotožu kritisks apl kojums, ipaši izce as J a Zandera, J a Andrupa un paša kr juma sast d t ja Artura Plauza, ar Veltas R es-Dravi as raksti. Tie ir tik plaši un ar vien vai otr aspekt padziin tu skat jumu, ka (event. ar nelieliem p rveidojumiem) var tu b t tikusi public t rpus š kr juma k atsevis i darbi.

Visum izveidojies it spilgts godin m zin tnieka portrets. Bez tam — tie, kam interese par liter t ras zin tni un t s

p t šanas metod m, kr juma rakstos at rad s v rt gus p rskatus par attiec go spriedumu izkristaliz šanos m su p tniec b Latvijas neatkar bas p d jos gados.

J. A. Jansonu nodarbin ja ar latviešu literat ras periodiz cijas jaut jumi; kritiski iztizrz dams sava bijuš skolot ja uzskatus, J. Andrupis ieteic dal jumu ci t dos posmos, pret ji vair ku citu autoru dom m ieradot dain m pašu poziciju un skic jot t l k s v sturisk s at t st bas l nijas, kas ietvertu art visjau n ko laiku liter t s, par d bas (art Veltas Sni eres, Ilzes S ipsnas, Andreja Irbes un citu, ar v l jau ku m su rakstnieku darbus ieskaitot).

Kr jum uz emta J. A. Jansona jau priekš ilg ka laika sarakst t autobiogr fija (t Ce a Zmju 59. n-r). Visai va sir d ga, ta atkl j daudz ko autora, š savdab ga cilv ka, gar ga strukt r. V r gs romanti s jaun b, vi š savas dz ves sto saturu, t s piepil d jumu (j piebilst — savas superiorit tes dzi as apmierin jumu) beidzot atrod skolot j darba, kam nododas, agr aizraut bu, un pret ji saviem agr kiem uzskatiem, daudz zin dams darba m lest bu k augstu tikumu.

Materi li, kas paver aizkaru uz J. A. Jansona imenes dz vi, var tu tikl d v ti par augst ko dziesmu l, latviešu sieviete. T ds, var saukties par laim gu, kas atradis t du dz ves biedri — tik saprotosu, tik atsauc gu un gatavu atsac ties no daudz k , lai celtu kop go dz vi, veidotu harmonisku imeni, lai, tom r nepazaud jot savu pašas person bu, balst tu nebeidzamos p linoš iegrimušo p aigadogu un zin tnieku, šo darba fan ti i.

Maz izgaismots paliek J. A. Jansona darb g m za posms p c 1945. gada. No Latvijas universit tes profesora poste a vi š beig s tiek novirz ts par vien ršu valodas skolot ju sveštautiesiem. Labi saprotams, ka t dos apst k os neviens no J. A. Jansona sešiem d liem un meit m nav izv l jies politiskiem rkš iem aizaugušo literat rzin tnieka ce u, nav vel jies turpin t t va daudz m za gadu darbu. Zin ms, elki jau tiek g zti, un gan jau pien ks laiks, kad rakst t jam vairs neb s baž gi j saraujas, ieraugot, ka sava manuskript uzrakst jis Andrejs Up tis, nevis Up ts...

Tipogr fisko iespiedumu milz gi pa augstin to izmaksu d ar šo kr jumu n cies public t ofseta tehnik . Tai savuk rt ir citas v j s pušes: nepieciešamas visai perfektas maš nrakst t jas, bez tam vajadz gas loti r p gas spiestuvei nodotam manuskripta korekt ras, lai nepaliktu kop rarakst ti v rdi, neviet sakr jušas pieturmes utj., k tas ar šin gramat dazuviet atgad jies.

Kr juma v rt bu oti palielina daudzje tan public tie att li. Varam b t dom s, ka iespiedum gr mat tie saglab sies pietiekami skaidri ar v l tad, kad pašas fotogr fijas b s izb l jušas l dz nepazšanai.

* Ohaijo Zieme u universit tes pensij aizg jušajam profesoram Ernestam Abelem (9. maij palika 70. bele bijis skolot js Kr. Valdem ra j rskol , 1943. g. beidzis LU un Fišbach no 1943. g. l dz 1949. g. un izce ošanai uz ASV bijis latvi šu K r a Skalbes imn zij s direktors.

Zeltīte Avotiņa

Lietus

Zem lazdas gaida man sirds zelta putekļu prieku.

Bet lietus, pelēki nežēlīgs, iesmidzina dienu vakarā.

Dzeja un politika

Zeltīte Avotiņa „Madarās“ saka: „Logi un dvēseles apsarmo, tikai atmiņas nedus.“ Avotiņas mazformāta dzejai ir tīra skaņa, kurā spilgti dabas lirikas elementi savīti kopā ar dzejnieces individuālo pārdzīvojumu.

Vāciski viņa savus dzejoļu krājumu raksta ar vārdu Zeltīte Hesse! Būtu it kā divas dzejnieces. Tikko aizgājušajā ziemā viņa rietumvācu laikrakstā „General-Anzeiger“, blakus pieciem saviem dzejojumiem, par sevi saka: „Vienmēr esmu bijusi sava ceļa gājēja un pielūdzu personisko brīvību. Es neizliekos, es esmu kāda nu es esmu. Bez tam bīstos no pērkona un spokiem. Un man ir grūti pateikt nē.“

Un nespējot pateikt „nē“, šī jaukā dzejniece, atstājusi Frīziju, jau kopš 1971. gada dzīvo Bonnā, pašreiz strādājot par asistenti pie Kristīgo demokrātu parlamenta locekles Urzulas Benedikas (Benedix), kurās vēlēšanu apgabals ir ar visgaņāko austrumu robežu Rietumvācijā. Zeltīte saka, ka viņas darbs esot ļoti interesants, jo Benedika strādājot ar tādiem jautājumiem kā „izglītība un zinātne“, esot lietpratēja „konfliktu p aigadogijas apkarošanas“ jautājumos un cīnoties ar kreisajām tendencēm skolās un rietumvācu bruņotajos spēkos.

Zeltītei arī pašai netrūkst pusduča amatu — gan Bonnas, gan Reinzemes kristīgo demokrātu organizācijās. Nemaz nerunājot par darbu vāciski runājošo Eksila PEN centra valdē!

Varbūt redaktoriem un latviešu dzejas mīļotājiem vajadzētu vairāk izmantot dzejnieces grūtības teikt vārdu „nē“?

Imants Fridrichsons

Par Baibas Bičoles dzeju

Oklahomas universitātes žurnālā „World Literature Today“ (agrākais Books Abroad), kurā, kā zināms, rediģē igauņu dzejnieks — kādreizējais rīdzinieks — Dr. Ivars Ivaskis, pavasarā numurā lasāma Gunara Saliņa atsauksme par Baibas Bičoles jaunāko dzejoļu krājumu „Burot“ (Grāmatu Draugs, 1976). Sniedzam atsauksmes tulkojumu:

Baibas Bičoles trešajā dzejoļu krājumā, kas saucas Burot, viņas brīvās dzejas elementārā valoda apbur un apgaismo mūs vairāk nekā jebkad. Acumirkīgi viņa spēj savienot seno ar pašreizējo, racionālo ar irracionālo, organisko ar neorganisko. Ja arī dzejoļu atmosfāru rada dažādu skaņu nokrāsas, visumā Bičole savu maģiju panāk nevis ar inkantācijām, bet gan atklājot un piesitot vēl nedzirdētus semantiskus akordus. Piemēram, dzejoli, kas adresēti viņas tēvam, ievērojamam latviešu literatūras vēsturiniekam, Bičoles pašas ienēmšana viņas iztēlē izradās kaut kas gauži līdzīgs dzejoļa ienēmšanai. Šāda noģieda ir tikpat sena kā burvestības, un Bičole patiesi liek burvīm būt tai brīdi noteicējam. Bet, dzejolim turpinoties, pusteikumā senais burvis pavisam negaidīti itin kā pārvēršas par mūsdienu cilvēku. Valoda, mēs apjaušam, pēkšņi sakrīt, precīzi sakrīt ar modernā ģenētika valodu, kurš runā par „burtiem“ iedzimtības „alfabetā“. Vai arī tas varētu būt kibernetiķis, kas izskaidro „komunikācijas dzimšanu“. Te šī dzejoļa sākuma rindas:

Tad varbūt bite pārlaidās ar medū autām kājām,
tad varbūt burvis burtus jauca,
no esošā pavisam jaunū saucot ...

Gaviļnieks ar humora dzirksteli

3. jūnijā Bostonā 70-gadnieks kļuva Burtnieku pagastā dzimušais Reinis Birzgalis — aktieris, ilustrators, šaržists. Varētu teikt arī režisors, trimdas darbu dēļ, taču Birzgaļa tēloto lomu spilgtums būs iegūlies tik daudzās atmiņās, ka pareizāk šķiet skan — aktieris.

Ar humora dzirksti aplaimotais gaviļnieks ir aktīvs, šovasar viesosies Londonas dziesmu svētkos un drīzumā Grāmatu Drauga apgādā iznāks viņa „Reiņa Birzgaļa kopoti darbi un nedarbi“ ar 168 karikatūrām un humoristiskiem zīmējumiem par bēgļu nometņu laikiem un vēlāk.

Vēl daudz uzzīmēt un uz skatuves uzburēt!

F.

Originālā vēl īpašā vārdu rotājā skandināvas „burti“ un „burvis“, kam latviešu valodā kopēja sakne. Un bite „ar medū autām kājām“ — tā dzejoli ielaidusies no tiem laikiem, kad „bičolis“ (ar mažu burtu) bija vēl „bišu“ kopējs. Šāda tāla noskanēšana valodas pagātnē Bičoles poētikai raksturīga. Vispār viņas dzimtais mēles lokanība vienkārši aprīnājama, sevišķi zinot, ka dzejniece jau vairāk nekā 30 gadus prom no savas zemes.

Kas vēl ar īpašu intensitāti šo Bičoles krājumu atšķir no iepriekšējiem, ir nāves motīvs. Vairākas vārsnās mūža sākumu ar beigmā saslēdz pāris skaudru rindu. Visugestīvākais šai sakarā dzejolis par „divaino sievieti“, kurā vienlaicīgi pārdzīvo dzemdības un nāvi, bet ar kādu citu savas apziņas daļu jau pacēlusies tam visam pāri:

(kamēr viņas kājas ikšķis zīmē šķirstu jūrmalas smiltis, viņas klēpis izmet kiledzošu bērnu ar dzīvības karoti savilkta dūre, bet viņas acis zem pusviru plaktiem sappo, garus, garus lieclejus sappo un neatceras nekā.)

Tā ir dzejiska burvestība. Tā ir burvīga dzeja.

Amerikāņi dzied kantāti „Tēvijai“

Jaunā dziedātāja Anita Rubene nupat beigusi Vestčesteras universitātes dziedāšanas klasi Filadelfijā, ASV, iegūstot uzslavu kā izcilākā soliste. Šim pagodinājumam seko tiesības izvēlēties noslēguma dziesmu orķestra un koŗa pavadījumā. Pēc sazināšanās ar dirigentu A. Purvu, saņemtas notis un partitūra Jurjāna kantātei „Tēvijai“, ko universitātes koris un orķestris arī iestudējis.

To pastāsta Dr. A. Rītmanis, atzīnīgi Nuŗorkas „Laikā“, recenzējot jaunā soprāna Portlandes koncertu.

Atskaņas

Artūra Ozoliņa klavierkoncertu pēdās Eiropā, kā jau acumirkļa mākslā, palikušas lieliskās atsauksmes kā zviedru, tā vācu presē. Zviedrijas „Dagens Nyheter“ Leifs Āre (Aare) rakstīja, pēc pirmajām, intelektuālajām piebildēm: „Bet virtuozitāte var būt arī izteiksmes veids, kas kā viņi pārvar visaugstākās rotaļas veidā. Šādai rotaļai pievērsies fainomenālais latviešu-kanadiešu pianists Artūrs Ozoliņš, kurš deva priekšne-